

Cirkulärnr: 2005:98
Diariernr: 2005/2483
P-cirknr: 2005-2:36
Handläggare: Göran Söderlöf
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetsrättssektionen
Datum: 2005-11-07
Mottagare: Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen i Skåne respektive Västra Götaland
Medlem i Pacta
Personalfrågor
Rubrik: Norrköping tingsrätts dom i mål nr B 334-04; Kommunstyrelsens ordförande och förvaltningschef i Finspångs kommun fälldes för arbetsmiljöbrott



CIRKULÄR 2005:98

2005-11-07

Arbetsgivarpolitik: 2005-2:37

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Arbetsrättssektionen
Göran Söderlöf

Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen i Skåne
respektive Västra Götaland
Medlem i Pacta
Personalfrågor

Norrköping tingsrätts dom i mål nr B 334-04; Kommunstyrelsens ordförande och förvaltningschef i Finspångs kommun fälldes för arbetsmiljöbrott

Den 4 oktober 2005 avkunnade Norrköpings tingsrätt dom i ett mål som gällde åtal av kommunstyrelsens ordförande i Finspångs kommun samt av två arbetstare i kommunen; en förvaltningschef och en arbetsledare. Åtalet gällde påstått arbetsmiljöbrott enligt 3 kap. 10 § brottsbalken (BrB).

Kommunstyrelsens ordförande och förvaltningschefen fälldes för arbetsmiljöbrott och dömdes till 50 dagsböter à 350 kronor.

Arbetsledaren, som enligt tingsrätten varken hade ställning, erfarenhet eller kunskande för de uppgifter som åklagaren menade att han hade ansvaret för, frikändes.

Arbetsolyckan

Den 9 maj 2003 inträffade en arbetsolycka i samband med rivning av en förfallen byggnad. När väggarna rasade hann bara två av de med rivningsarbetet sysselsatta tre arbetstagarna ut medan en arbetstagare omkom.

Tingsrättens dom

Domstolen går i domen igenom händelseförloppet när sysselsättningsenheten får rivningsuppdraget. Sysselsättningsenheten var organisatoriskt placerad under kommunstyrelsen.

Sveriges Kommuner och Landsting

118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20
Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50
info@skl.se, www.skl.se

De oklarheter, beträffande chefstillsättningar och ansvar, som beslutandet och genomförandet av en ny nämnds- och förvaltningsorganisation innebar hade betydelse för bedömningen. Vidare påpekas i domen att inget rivningstillstånd hade sökts trots att rivningsarbete är ett typiskt farligt arbete, och att ingen arbetsmiljöplan hade upprättats för rivningsarbetet.

Den bedömning som tingsrätten gör är att arbetsmiljöansvaret vilar på arbetsgivaren och normalt på högste chefen, med rätt för denne att vidaredelegera ansvaret. Ett sådant vidaredelegerande förutsätter dock, för att det ska få straffrättslig verkan, att det sker på så sätt att det klargörs vem som har ansvaret och att denne har tillräcklig erfarenhet och kunnande.

Tingsrätten anser att det föreligger ett orsakssamband – kausalitet – mellan de påvisade bristerna i kommunen och dödsfallet. Kommunstyrelsens ordförande, som kommunens högste chef, kan inte undgå ansvar. Inte heller förvaltningschefen vid byggnadstekniska nämnden kan undgå ansvar, då han varit direkt inblandad i beslutet att starta rivningsarbetet.

Kommunalsrådet har överklagat tingsrättens dom till hovrätten.

Kommentar rörande arbetsmiljöansvaret

Fördelning/delegation av arbetsmiljöansvaret

I kommunen är det kommunstyrelsen som har det övergripande ansvaret för kommunens personalpolitik. Kommunstyrelsen fullgör också, såvida inte särskild nämnd inrättats för detta, arbetsgivarfunktionerna beträffande förhandlingar och kollektivavtal. Arbetsgivaransvaret för tillämpningen av lagar och avtal – inklusive arbetsmiljölagen och samverkansavtal – är vanligtvis utlagt på nämnd, verksamhetsområde eller resultatenhet.

Motsvarande gäller i landstingen för landstingsstyrelsen, nämnder och förvaltningar.

De förtroendevalda politikerna ska se till att det finns en väl fungerande organisation för arbetsmiljöarbetet, där det klart framgår vem som ansvarar för att arbetsmiljölagen följs, och att verksamheten leds av chefer med tillräckliga kunskaper och befogenheter.

Arbetsmiljöansvaret

Huvudregeln är att ”högste chef” i en verksamhet har arbetsmiljöansvaret, om det inte har fördelats/delegerats till annan person genom klar och tydlig delegering. För att en delegering ska vara giltig krävs också att den som fått uppgiften delegerad till sig har de kunskaper, befogenheter och resurser som krävs för att klara av arbetsmiljöansvaret. En undantagsregel från huvudregeln är att arbetsmiljöansva-

ret utan delegering kan anses åvila en chef med självständigt ansvar för en produktionsenhet.

Straffrättsligt ansvar

Vid en rättslig prövning granskas arbetsgivarens fördelning/delegering av arbetsmiljöuppgifter och hur denna har gjorts, särskilt när man bedömer om någon skall ställas till ansvar för arbetsmiljöbrott. En bristande och otydlig fördelning/delegering kan leda till att den som brustit i sin uppgift att fördela arbetsmiljöuppgiften, som skulle ha förebyggt eller hindrat olyckan, ställs till straffrättsligt ansvar. Har någon brustit i sin uppgift att utföra en skyddsåtgärd som han/hon blivit ålagd kan det leda till att den personen döms för arbetsmiljöbrott under förutsättning att han/hon hade tillräckliga kunskaper och resurser för att utföra skyddsåtgärden.

Ingen ska ha ansvar för en arbetsmiljöuppgift utan att veta om det. Det är därför viktigt att var och en känner till det ansvar för arbetsmiljöuppgiften han/hon ålagts enligt arbetsgivarens fördelning/delegering av arbetsmiljöuppgifter. Man kan emellertid inte utesluta att ett ansvar för att viss arbetsmiljöuppgift utförs också kan anses följa av den ställning den anställde har hos arbetsgivaren. Detta gäller särskilt chefer.

Har arbetsmiljöuppgifter fördelats/delegerats från den kommunala nämnden via förvaltningschef och enhetschef till enskilda arbetstagare när en olycka inträffar kan ledamöterna i nämnden, förvaltningschefen och enhetschefen gå fria från straffansvar om dessa varken vid val av person, genom bristande tillsyn eller på annat sätt varit försumliga. Har korrekt fördelning/delegering skett till en person med tillräcklig kunskap och erfarenhet och med åtföljande beslutsbefogenheter är det den anställde som trätt i arbetsgivarens/kommunens ställe som får arbetsmiljöansvaret och som också kan göras straffrättsligt ansvarig.

Övriga kommentarer om domen

Förtroendevaldas arbetsmiljöansvar är en mycket viktig principiell fråga. Sveriges Kommuner och Landsting delar inte tingsrättens uppfattning att ordföranden i kommunstyrelsen är kommunens högste chef. Ordföranden har ingen särställning i kommunstyrelsen och kan inte jämföras med exempelvis en VD i ett aktiebolag.

Sveriges Kommuner och Landsting stödjer därför det åtalade kommunalrådets överklagande till hovrätten.

Kontaktpersoner: Samtliga arbetsrättsjurister på arbetsrättssektionen och Lena Dalman och Håkan Torngren, avdelningen för juridik.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Arbetsrättssektionen

Sophie Thörne

Göran Söderlöf